

Regeringskansliet

Yttrande gällande En kulturkanon för Sverige (SOU 2025:92)

Sammanfattning av Norrköpings kommuns synpunkter och frågor på avsnitt 6 och 7

Avsnitt 6 Kommitténs överväganden och förslag

Varför stiftelseform, som kan vara komplicerad att anpassa över tid? Hur ska en så kallad fri stiftelse förhålla sig till gåvor och donationer, vilka i så fall inte kan vara villkorade. Hur detta ska tas om hand framgår inte.

De åtta uppdragen som stiftelsen (eller annan form) tjänar syftet väl och Norrköpings kommun uppskattar särskilt det åttonde kring utvärdering och revidering eftersom en mer statisk form ganska snart kan upplevas inaktuell och till och med irrelevant.

Förslaget att skapa nätverk för samverkan och erfarenhetsutbyte och att kanon berikas med regionala och lokala perspektiv innebär behov av ekonomiska resurser (till regionala och lokala aktörer) eftersom det utökar institutionernas och fria aktörers roll och uppdrag. Hur ett sådant stöd skulle kunna inrättas och fungera framgår inte.

Den permanenta kanonutställningen, som föreslås vara tekniskt avancerad för att locka särskilt barn, unga och ovana museibesökare, bör också följa med i tiden och kontinuerligt utvärderas och anpassas. Viktigt blir att bredvid den permanenta, producera mindre avancerade och ambulerande varianter.

En tekniskt tillgänglig kanon, som stöd för AI-verktyg att förmedla svensk kultur och historia, bör av stiftelsen (eller annan form) beaktas redan initialt.

Att bevaka tryckt informationsmaterials 'färschet' blir viktigt. Den tryckta, illustrerade och högkvalitativa publikation som eftersträvas bör även den finnas som exempelvis lättläst (LL), i barn- och ungdomsutgåvor och som läromedel.

Vikten av samverkan mellan stiftelse (eller annan) studieförbund och folkhögskolor bör ännu tydligare understrykas.

Fel! Okänt namn

10 år innan revidering och uppdatering är relevant och önskvärt eftersom kanon kommer ta närmare 10 år att implementera.

Avsnitt 7 Konsekvenser

En än mer öppen och inkluderande formulering gällande 'gemensamt arv, vår kultur och identitet' krävs.

Vikten av att samhällsorientering, rörande kanon, för vuxna ska vara såväl nationellt, regionalt som lokalt orienterad bör understrykas.

Det bör tydligare framgå att de verk som ingår i kulturkanon aldrig fått sin tillblivelse om inte lokala, regionala, nationella och internationella influenser samspelat och på så viss förstärkt och förfinat slutprodukten.

Att kanon ökar kulturtillgängligheten för glesare befolkad miljö kan uppfattas som en alltför urban uppfattning om landsbygdens intresse för kultur i vid mening.

Övriga synpunkter

Kommittén kunde ytterligare betonat kulturkanons betydande bidrag för att nå de nationella kulturpolitiska målen.

Det saknas en systematisk behandling av arkitektur som kulturyttring i kanons struktur.

Tiden som 140 remissinstanser fått att granska och kommentera betänkandet på är knapp.

Norrköpings kommuns synpunkter på kommitténs överväganden och förslag – avsnitt 6 Kommitténs överväganden och förslag

Kommittén föreslår att Sveriges kulturkanon bör förvaltas i en form som garanterar frihet och självständighet. För att säkra en långsiktigt relevant och politiskt oberoende kulturkanon bör ansvaret för dess förvaltning och tillgängliggörande ligga hos en självständig stiftelse som kan ta emot pengar från både stat, filantropi och småskaligt, medborgerligt givande. Vidare slår kommittén fast att den aktör som ska förvalta kulturkanonen måste kunna agera fritt och värnas från politisk styrning. Således sägs inte myndighetsformen vara den bästa utan snarare en fristående stiftelse.

(Norrköpings kommuns synpunkter är i nedanstående text kursiverade, ibland självstående, ibland insprängda i löptext).

Fel! Okänt namn

Att Sveriges kulturkanon ska verka som ett levande och användbart verktyg för bildning, gemenskap och inkludering' bör fungera väl i en kulturellt mångfacetterad och kulturellt orienterad kommun, region och nation. Men, att de bästa möjliga förutsättningarna för att främja kvalitet, kreativitet och nyskapande samt möjligheter att agera fritt och självständigt sker genom stiftelseformen kan ifrågasättas. Frågan ställs mot bakgrund av att svensk, traditionell stiftelseform historiskt varit och fortfarande är komplex att hantera, förändra och i förlängningen, om så krävs, även permutera.

Förslaget att staten avskiljer kapital från Allmänna arvsfonden och att stiftelsen (eller annan form) skulle ansvara för att:

- Utveckla och förvalta en digital portal som utgör basen för förmedling av kunskap om Sveriges kulturkanon.
- Presentera de 100 verken som fönster mot en bredare bildningsresa.
- Initiera ett kanonnätverk för kultur- och kulturarvsaktörer.
- Uppmuntra och stödja regionala och lokala kanoninitiativ.
- I samarbete med ett museum producera och visa en permanent kanonutställning.
- Ta fram och sprida tryckt material om kulturkanon.
- Samverka med studieförbund och folkhögskolor i syfte att främja bildning gemenskap och inkludering.
- Utvärdera och vid behov revidera Sveriges kulturkanon.

Medel från Allmänna arvsfonden kommer i det här sammanhanget väl till pass eftersom kulturkanons syfte tjänar allmänheten i vid mening. De åtta uppdragen i punktform tjänar syftet väl och Norrköping uppskattar särskilt det åttonde och sista uppdraget kring utvärdering och revidering eftersom en mer statisk form ganska snart kan upplevas inaktuell och till och med irrelevant.

Förslaget att därtill tillgängliggöra kulturkanon genom skapandet av en digital portal som presenterar de 100 verken håller Norrköpings kommun med om kan bidra till en bredare bildningsresa men också tekniskt tillgänglig kanon därtill kan bli ett stöd för AI-vertyg att förmedla svensk kultur och historia samt att stiftelsen (eller annan form) beaktar den digitala portalens hela AI-potential redan initialt.

Fel! Okänt namn

Kommittén tar avstamp i ett Nederländskt exempel och riktar uppmärksamhet åt kultur- och kulturarvsaktörernas betydelse för tillgängliggörandet av kulturkanon och förslaget mynnar ut i att museer, arkiv, bibliotek och andra kulturaktörer fortsatt ska ha en avgörande roll i spridandet av kanon. Stiftelsen (*eller annan*) ska ansvara för;

- Att nätverk bildas för samverkan och erfarenhetsutbyte mellan olika kultur- och kulturarvsaktörer.
- Kanon tillförs regionala och lokala perspektiv. Stiftelsen, *eller annan*, bör uppmuntra aktörer från hela landet, såväl offentliga som ideella och privata aktörer, att initiera och genomföra regionala och lokala kanonprojekt.
- En permanent kanonutställning produceras och visas för publik.

Norrköpings kommun ställer sig bakom förslaget att skapa nätverk för samverkan och erfarenhetsutbyte och att kanon berikas med regionala och lokala perspektiv och vill i det sammanhanget understryka behovet av ekonomiska resurser för detta arbete, ett arbete vilket utökar institutionernas och fria aktörers roll och därmed uppdrag. Den permanenta kanonutställningen, som föreslås vara tekniskt avancerad för att locka särskilt barn, unga och ovana museibesökare, bör också den följa med i tiden och kontinuerligt utvärderas och anpassas. Viktigt blir också att bredvid den permanenta för olika arenor, producera mindre avancerade och ambulerande varianter.

Bredvid den permanenta utställningen föreslår kommittén även annat informationsmaterial och en tryckt publikation, detta för att komplettera den digitala med beständighet, påtaglighet och förankring i människors vardag. Här nämns broschyrer, affischer och interaktiva digitala resurser. *Viktigt blir här att uppmäna till att bevaka informationsmaterialets 'färskhet' för att undvika att äldre och icke uppdaterade versioner florerar. Den tryckta, illustrerade och högkvalitativa publikation som eftersträvas bör även den finnas som exempelvis lättläst (LL), i barn- och ungdomsutgåvor och som läromedel.*

Folkbildningens viktiga roll för kulturkanons spridande tydliggörs i termer av att kommittén ser och betonar dess centrala del i demokratiseringen av Sverige, en process som är ständigt aktuell. Som bärare av gemenskap och kulturell identitet framhålls därför samverkan mellan stiftelse (*eller annan*) studieförbund och folkhögskolor, *en utgångspunkt som även Norrköpings kommun ser och betonar vikten av.*

Fel! Okänt namn

Kommitténs förslag att utvärdering och revidering bör göras efter 10 år hänsyftar till det tidigare Nederländska exemplet vars kanon skulle ses över redan efter fem år, vilket ändrades till 10 år. *Kommittén gör här klokt i att föreslå en tioårsperiod, är Norrköpings kommuns bedömning, eftersom det antagligen kommer ta närmare 10 år att implementera och relevansgöra en kanon bestående av 100 verk!*

I betänkandet slår kommittén fast skolväsendets roll i kanonsammanhanget och att alla barn har rätt till kunskap om vårt gemensamma arv, om vår kultur och identitet. *Norrköpings kommun ställer sig bakom vikten av att reformera läroplaner, att beakta regeringens kulturkanon samt att specifikt läromedel behöver produceras, men, skulle föredragit en än mer öppen och inkluderande formulering när det kommer till gemensamt arv, vår kultur och identitet. Kanske skulle det räcka att benämna identitet i plural, identiteter?*

Vuxenutbildningen nämns också som en möjlig väg att tillgänggöra en kulturkanon och kommitténs förslår att införa kulturkanon i såväl svenska för invandrare (SFI) som i det som kallas för samhällsorientering. *Norrköpings kommun understryker vikten av att en del av samhällsorienteringen för vuxna ska vara nationellt orienterad, en del regional och en del lokal och att som kommittén mycket riktigt påpekar inte bostadsorten enbart ska styra vad ur kulturkanon som undervisas i.*

En komplexitet som framtonar kring en omdaning av samhällsorienteringen, via en tidigare utredning (SOU 2025:55) vilken föreslår att en nationell kurs i Komvux SFI ska ha tydligt fokus på de grundläggande värderingar som det svenska samhället vilar på, instämmer kommittén helt i den delen att nyanlända bör ges rätt till likvärdig kunskap om det svenska samhället och samhällets grundläggande värderingar – men – betonar samtidigt och med enfass att en sådan kunskap måste och ska omfatta ett brett kulturellt och djupt historiskt perspektiv på det svenska samhällskontraktet. *Här vill Norrköpings kommun stryka under vikten av att de verk som presenteras och föreslås i kulturkanon aldrig fått sin tillblivelse om inte lokala, regionala, nationella och internationella influenser samspelar inom en rad olika områden och på så viss förstärkt och förfinat slutprodukten samt motiverar dess existens ur flera perspektiv.*

Förslaget innebär att till dess att en stiftelse (eller annan) bildats bör:

- En tillfällig webbplats för förmedling och kunskap om kanon tas fram samt stimulansbidrag till läns museer och andra regionala kultur- och kulturarvsaktörer för att initiera att regionala kanonprojekt fördelas.
- En folktutgåva av kanon i bokform produceras och distribueras.

Fel! Okänt namn

Denna föreslagna interim lösning kan Norrköpings kommun ställa sig bakom.

**Norrköpings kommuns synpunkter på Konsekvenser – avsnitt 7
Konsekvenser**

De ekonomiska konsekvenserna anges i termer av bildandet av en stiftelse som ska tillföras grundkapital, utöver avkastningen av detta ska stiftelsen kunna ta emot gåvor och donationer. Grundkapitalet anses behöva uppgå till 150 miljoner och ska avsättas ur Allmänna arvsfonden.

Norrköpings kommun undrar över stiftelseformen, som kan vara komplicerad att anpassa över tid, och därtill över hur en så kallad fri stiftelse ska förhålla sig till gåvor och donationer vilka i så fall inte kan vara villkorade. Hur detta ska tas om hand framgår inte.

De samhällsekonomiska konsekvenserna anges i termer av att Allmänna arvsfondens förmögensvärde minskar men eftersom den inte är statligt finansierad påverkar statens budget eller utgifter. Möjligtvis kan Allmänna arvsfondens möjligheter att finansiera ideella projekt minska. *Det senare vilket Norrköpings kommun till viss del upplever en viss oro för.* Kommittén uttrycker vidare en förhoppning om att kulturkanon kan innebära bättre förutsättningar för Sverige som turistdestination *vilket Norrköpings kommun ansluter sig till. Interimslösningens kostnader i termer av webbplats, förvaltning av densamma, bidrag till regionala kanonprojekt och tryckt folkupplaga ställer sig Norrköpings kommun inte frågande till.*

Övriga konsekvenser beskrivs i termer av att främjandet och tillgängliggörandet av kulturkanon:

- Ökar tillgång till kultur över hela landet och att det särskilt kan ha betydelse för glest befolkade områden. Här kan Norrköpings kommun möjligen ställa sig något undrande till en vad som skulle kunna uppfattas som en alltför urban uppfattning om landsbygdens intresse för kultur i vid mening.
- Bidra till positiva effekter för det regionala utvecklingsarbetet och gynna besöksnäring och turism samt stärka platsens attraktivitet. Norrköpings kommun anser detsamma.
- Bidrar till möjligheterna att nå de integrationspolitiska målen eftersom en samhällsorienterande kurs med grundläggande kunskaper om svensk historia och kultur kan erbjuda en karta och kompass till det svenska samhället för nyanlända. Norrköpings kommun håller med om att vägen via kunskap om historia och kultur ökar förståelsen för vilket sammanhang man befinner sig i.

Fel! Okänt namn**Övriga synpunkter från Norrköpings kommun;**

- Kommittén kunde i betänkandet ytterligare betonat kulturkanons betydande bidrag för att nå de nationella kulturpolitiska målen.
- Norrköpings kommun bedömer att det saknas en systematisk behandling av arkitektur som kulturyttring i kanons struktur. Till skillnad från andra konstområden, som litteratur och musik, har ingen särskild expertgrupp för arkitektur tillsatts i arbetet med kanonen. Det har lett till att byggnader som valts ut inte nödvändigtvis representerar arkitektonisk kvalitet eller bredd, utan snarare symbolik eller kulturhistorisk betydelse.
- Med hänsyn tagen till politiskt styrda myndigheters beredande- och beslutsprocesser är tiden för att granska betänkandet och inkomma med synpunkter knapp.

NORRKÖPINGS KOMMUN

Olle Vikmång (S)
kommunstyrelsens ordförande